

29/1 Mozartmani – De sista symfonierna

Program

(ca 2 tim inkl paus)

Wolfgang Amadeus Mozart (1756–91)

Symfoni nr 39 Ess-dur K 543

Symfoni nr 40 g-moll K 550

Paus

Symfoni nr 41 C-dur K 551 ”Jupiter”

Medverkande

Helsingborgs Symfoniorkester

Dirigent Richard Egarr

Wolfgang Amadeus Mozart

Mozarts sista tre symfonier kan knappast beskrivas som något annat än ett musikaliskt underverk. Dessutom bär de på ett mysterium. De skrevs i obegripligt rask takt under sommaren 1788, eller man kan ju i alla fall bestämt säga att de *nedtecknades* i rask takt, för vem kan med säkerhet veta hur mycket musik det då drygt 30-åriga geniet kunde härbärgera i sin hjärna?

Mozart var hursomhelst under sin mogna period ganska noga med att föra bok över sina verk, och antecknade när de fullbordats. Nummer 39 fullbordades den 26 juni, g-mollsymfonin (nr 40) den 25 juli och Jupitersymfonin (nr 41) den 10 augusti.

Så till mysteriet. Varför skrevs symfonierna? Vid den här tiden komponerade de flesta tonsättare stora delar av sina alster på beställning, antingen var de rent konkret anställda (som Mozart i unga år hos ärkebiskopen i Salzburg, eller som Haydn under en lång period hos familjen Esterhazy), eller så hade de en eller flera välgörare, som beställde musik. En del av inkomsterna fick man såklart också genom förläggare som tryckte och sålde noter.

Mozart var sommaren 1788 i ekonomisk nöd, bara ett par dagar efter att 39:ans sista sats skrivits klar – så livfullt energisk och full av den äldre kollegan Haydns lekfulla skämtlynnelse – skrev han brev där han tiggde om att få låna pengar.

Vad som gäckar musikforskningen med dessa symfonier är att man aldrig har kunnat säkerställa när de uruppfördes. Det finns indikationer på att de kan ha planerats för en serie sommarkonserter vid ett nyöppnat kasino på, Spiegelgasse, Mozart ska till och med ha skickat biljetter till sin gode vän och ordensbroder Michael Puchberg. Men – det finns inget belägg för att dessa konserter faktiskt blev av. Eller att han någonsin fick höra eller framföra dem alla. Det finns, fram till Mozarts död tre år senare, en handfull bevarade program från konserter där en symfoni av Mozart spelats, bland annat vid en konsert som Antonio Salieri dirigerade vid Burgtheater i Wien den 17 april 1791, men ingen tonart eller datering finns angiven.

Ett ganska starkt indicium på att 40:e symfonin spelats både en och två gånger under Mozarts levnad är att han faktiskt omarbetade den och lade till två klarinetter, vilket också medförde viss redigering av flöjt- och oboestämmorna. Det är såklart inget orimligt antagande att han aldrig skulle ha lagt ner arbete på en ny version, om inte en konsert med en orkester som hade klarinetter var aktuell. (Vid Salieris konsert 1791 medverkade de båda klarinettistbröderna Anton och Johann Nepomuk Stadler, vilket antyder att den symfoni som framfördes då kanske INTE var Jupitersymfonin, eftersom den inte har några klarinetter i partituret.)

Det finns till och med de som trott att Mozart inte alls skrev dessa symfonier för specifika konserter eller ekonomisk vinning, utan snarare för berömmelse och för eftervärlden. Men även om det låter som en lockande historieskrivning som på något vis skänker geniet en heroisk glans, så går det kanske inte att helt bortse från att Mozart var skuldsatt och behövde tjäna pengar ...?

En annan känd syn på dessa tre symfonier gav en av de stora pionjörerna bland 1900-talets interpretörer av tidig musik, Nikolaus Harnoncourt. Han trodde att Mozart tänkt sig symfonierna som ett stort enhetligt verk, bland annat eftersom nummer 39 är den enda där första satsen har en långsam introduktion, och finalen på Jupitersymfonin är den enda som har en riktig coda.

Richard Egarr känner kanske den trogne konsertbesökaren och musiklyssnaren igen som duopartner till Helsingborgs Symfoniorkestrets tidigare chefsdirigent, den framstående barockviolinisten Andrew Manze. De framträdde tillsammans här i konsertsalen i augusti 2006, under festivalen som markerade starten på Manzes chefsdirigentskap hos oss.

Som dirigent har han vid det här laget skaffat sig en gedigen meritlista, som konstnärlig ledare för ensembler för tidig musik som Academy of Ancient Music och Philharmonia Baroque Orchestra. Sedan 2019 är han förste gästdirigent för Het Residentie Orkest i Haag och han har gästdirigerat orkestrar som London Symphony Orchestra, Concertgebouworkesteren i Amsterdam och Philadelphia Orchestra.

Text: Mats Persson